

Відділ освіти Сквирської райдержадміністрації

Районний методичний кабінет

Інформаційно-методичний бюлетень

Упровадження інклюзивної освіти для дітей з особливими потребами

у заклади освіти району

(до наради з вчителями початкової школи, які працюють з дітьми з особливими потребами)

Ратифікувавши Конвенцію ООН про права дитини, Україна приєдналась до Всесвітньої декларації про збереження виживання, захист і розвиток дітей, взяла на себе зобов'язання щодо дотримання загальнолюдських прав, серед яких право на здобуття якісної освіти дітьми з особливими освітніми потребами, в тому числі дітьми з порушеннями психофізичного розвитку.

Організація діяльності інклюзивного закладу

«Школам необхідно знаходити шляхи, які б забезпечували успішне навчання всіх дітей, включаючи дітей, які мають фізичні чи розумові розлади. Проблема, яка стоїть перед інклюзивною школою, полягає в розробці особистісно-орієнтованих педагогічних методів, які б забезпечили успішне навчання всіх дітей, у тому числі й дітей з розумовими чи фізичними розладами.

Основний принцип створення інклюзивної школи полягає в тому, що всі діти мають навчатися разом у всіх випадках, коли це виявляється можливим, не дивлячись на певні труднощі чи відмінності, що існують між ними. Інклюзивні школи мають визнавати і враховувати різноманітні потреби своїх учнів шляхом узгодження різних видів і темпів навчання, а також забезпечення якісної освіти для всіх шляхом розробки відповідних навчальних планів, запровадження організаційних заходів, розробки стратегії викладання, використання ресурсів і партнерських зв'язків зі своїми громадами» (Саламанкська декларація. Програма дій)

Інклюзивне навчання

Інклюзивне навчання передбачає спільне перебування дітей з різними порушеннями психофізичного розвитку з їхніми здоровими однолітками.

Інклюзія визнає, що всі діти можуть учитися; сприймає й поважає особистості школярів; забезпечує відповідність освітніх структур, систем і методології потребам усіх учнів, школи й освітня система повинні підлаштовуватись під індивідуальні потреби всіх учнів-з порушеннями і без них.

Завдання інклюзивної освіти:

- організувати навчально-виховний процес, який би задовольняв освітні потреби всіх дітей;
- розробити систему надання спеціальних освітніх і фахових послуг для дітей з особливими освітніми потребами;
- створити позитивний клімат у шкільному середовищі та поза його межами.

Основною метою інклюзивної освіти є перетворення освітньої системи, а не малюка.

Навчальний процес здійснюється диференційовано за індивідуальними програмами, посилюючи для дітей, і за умов кваліфікованої спеціалізованої корекційної допомоги. Тому, крім учителя, у навчальному процесі активну участь бере помічник (асистент) вчителя, який володіє корекційно-компенсаторними технологіями. Він

здійснює превентивне і корекційне сприяння та надає психологічні і корекційні послуги. Меншою, ніж у звичайних класах, є наповнюваність учнів.

Які діти можуть навчатись в інклюзивному класі (групі):

Більшість дітей з особливостями психофізичного розвитку може навчатися у загальноосвітніх школах за умови реалізації моделі інклюзивної освіти.

У класі (кількість: 20 чол.) може бути не більше 3 дітей з особливостями психофізичного розвитку (з однаковою вадою). Час перебування дитини у закладі може змінюватися за наказом директора та на підставі висновків ПМППМ (щорічне обстеження). Це такі діти:

- діти з порушенням опорно-рухового апарату, церебральним паралічем, наслідками поліомієліту із вродженими і набутими деформаціями опорно-рухового апарату, артрогрипозом, хондродистрофією, міопатією;
- діти з порушенням слуху (із втратою слуху від 30 і більше децибел- глухі, слабочуючі);
- діти з важкими мовленнєвими порушеннями (заїкання, дизартрія, ринолалія, алалія, афазія, ЗНМ I-III ст.);
- діти з порушенням зору;
- діти із затримкою психічного розвитку (ЗПР);
- діти з обмеженими можливостями розумового розвитку.

Форми інклюзивного навчання:

- повна інтеграція (діти із психологічною готовністю до спільного навчання зі здоровими однолітками та рівнем психофізичного розвитку, що відповідає віковій нормі, по 1-3 особи включають до звичайних класів (груп) загальноосвітнього (дошкільного) навчального закладу, можуть одержувати корекційну допомогу за місцем навчання та проживання);
- комбінована інтеграція, за якої дітей із близьким до норми рівнем психофізичного розвитку по 1-3 особи включають до звичайних класів (груп) загальноосвітнього (дошкільного) навчального закладу, у процесі навчання вони постійно одержують допомогу вчителя-дефектолога (асистента вчителя);
- часткова інтеграція, коли дітей з особливостями психофізичного розвитку, які не спроможні разом зі здоровими однолітками оволодіти освітнім стандартом, включають до загальноосвітніх класів (груп) по 1-3 особи лише на частину дня;
- тимчасова інтеграція, дітей з особливостями психофізичного розвитку об'єднують зі здоровими однолітками 2-4 рази на місяць для проведення спільних виховних заходів.

Якість навчально-виховного процесу значною мірою визначається тим, наскільки враховуються та реалізуються потенційні можливості навчання й розвитку кожної дитини, її індивідуальні особливості. Якими б не були фізичні чи психічні обмеження, у дитини завжди є резерви для розвитку, використання яких може суттєво поліпшити якість її життя.

Пріоритетними напрямками є сприяння соціальному, емоційному та когнітивному розвитку кожної дитини з тим, щоб вона відчувала себе неповторним, повноцінним учасником суспільного життя.

Інклюзивна модель освіти охоплює:

- створення позитивного клімату у шкільному середовищі;
- співпрацю з фахівцями для надання спеціальних послуг відповідно до потреб дітей;
- систему освітніх послуг, зокрема: адаптацію навчальної програми та плану, фізичного середовища, методів і форм навчання, використання існуючих в громаді ресурсів, залучення батьків

Складові моделі інклюзивної освіти:

- командний підхід;
- задоволення індивідуальних потреб дітей;
- співпраця з батьками;

- створення сприятливої атмосфери в дитячому колективі.

Командний підхід

Запорукою успішної реалізації моделі інклюзивної освіти є ефективна співпраця вчителів, батьків та учнів. Усі спеціалісти з проблем розвитку дітей є важливими помічниками та партнерами вчителів.

У школі має бути створена своєрідна мережа підтримки. Всі працівники та адміністрація школи, всі, хто працює з дитиною з особливими освітніми потребами – це команда, яка має допомагати один одному обмінюватися знаннями, намагатися максимально використовувати місцеві ресурси для досягнення головної мети – реалізації дитиною її потенційних можливостей та підготовки її до життя.

Батьки також є рівноправними членами команди. Рішення стосовно методів роботи з дитиною приймаються колективно; члени команди несуть колективну відповідальність за результати.

Співпраця з батьками

У сучасній освітній філософії, яка зорієнтована на особистість дитини, відбулися зміни: вона визнає, що батьки є першими і головними вчителями дитини.

Оскільки до загальноосвітніх закладів почали залучати дітей з особливими освітніми потребами, постійна співпраця з їхніми сім'ями має велике значення. У процесі навчання таких учнів дуже важливо враховувати інтереси, пріоритети й турботи сімей. Батьки дітей з порушеннями психофізичного розвитку мають працювати в тісному контакті з учителями та іншими фахівцями під час розробки та реалізації навчальних планів, їх адаптації, організації навчального середовища тощо.

Принципи педагогічної діяльності, орієнтованої на інтереси сім'ї:

- сім'я є елементом стабільності в житті дитини, в той час як педагоги можуть весь час змінюватися;
- ефективне співробітництво педагогів з батьками та іншими фахівцями;
- регулярний обмін з батьками повною та неупередженою інформацією стосовно їхніх дітей;
- запровадження в навчальному закладі політики та системи послуг, які забезпечують сім'ям необхідну емоційну та фінансову підтримку;
- розуміння й урахування потреб дітей під час розробки навчальних та інших програм;
- заохочення і створення умов для взаємної підтримки батьків;
- розуміння унікальності кожної сім'ї, повага до різних методів навчання та виховання дітей, що застосовуються батьками;
- турбота про те, щоб послуги, які надаються родинам, були комплексними, скоординованими, гнучкими, доступними і відповідали потребам кожної родини.

Задоволення індивідуальних потреб дітей

- розробка індивідуальних навчальних планів та реалізації завдань, визначених в них;
- проведення необхідних адаптацій та модифікацій.

Індивідуальний навчальний план – це формальний документ, який містить детальну інформацію про дитину і послуги, які вона має отримувати. Він розробляється командою та об'єднує їхні зусилля з метою розробки комплексної програми роботи з дитиною і, водночас, визначає, які саме послуги надаватиме кожний фахівець.

Батьки є активними учасниками розробки індивідуального навчального плану, оскільки вони знають своїх дітей краще за інших. Індивідуальний навчальний план визначає необхідні адаптації/модифікації та слугує підґрунтям для подальшого планування навчальних занять. Він розробляється та реалізується для кожного учня з особливими освітніми потребами.

Адаптації/модифікації

Адаптація – змінює характер навчання, не змінюючи зміст або понятійну сутність навчального завдання.

Модифікації навчання – модифікації змінюють характер навчання, змінюючи зміст або понятійну складність навчального завдання.

Створення позитивної атмосфери в дитячому середовищі

Особливості навчання школярів із різними порушеннями психофізичного розвитку: повільність; простий виклад матеріалу; повторюваність; поглиблений індивідуальний і диференційований підходи, предметно-наочний і практичний характер; опора на розвиненіші здібності й подолання загальної недостатності та вад інтелектуальної сфери; спеціальна організація навчальної діяльності, розвиток стимулів до навчання та пізнавальних інтересів, керівна роль учителя.

Школа, клас повинні стати рідними для учнів та їхніх родин. Батьки повинні залучатись до навчально-виховного процесу. Якщо у школі створено доброзичливу, невимушену атмосферу, якщо тут визнають унікальність кожного (і педагога, і учнів) та підтримують їх, це суттєво підвищує ефективність навчання.

Кожен член педагогічного колективу має з повагою ставитися до колег, які будуть працювати в таких класах (групах), у разі необхідності підтримати їх та надати допомогу, вдумливо та наполегливо працювати для реалізації спільної мети. Під час добору педагогічних працівників для роботи в класах з інклюзивним навчанням потрібно зважати на їхні особисті якості. Їм мають бути притаманні: людяність, терплячість, уміння співчувати, врівноваженість, наполегливість, витримка, старанність, готовність до постійної цілеспрямованої роботи, безконфліктність, тому що діти безпосередньо сприймають та навчаються тому, що зустрічають у своєму житті.

Ефективність інклюзивного навчання забезпечують такі умови:

- раннє виявлення відхилень та початок колекційної роботи;
  - правильне діагностування;
  - близький до вікової норми рівень психофізичного і мовного розвитку;
  - психологічна готовність дитини та її батьків до навчання спільно із здоровими однолітками;
  - надання кваліфікованої корекційно-реабілітаційної допомоги;
  - готовність батьків надавати допомогу дитині у процесі її навчання;
- створення відповідного навчального середовища, побутових умов;
- забезпечення матеріально-технічної бази навчального закладу.

Успіх інклюзивного навчання залежить від грамотно організованого психолого-педагогічного супроводу учнів з особливими потребами.

Використані джерела:

1. Всеукраїнський фонд «Крок за Кроком». [Електронний ресурс]: Організація діяльності інклюзивного закладу. / methodsolraj.ucoz.ua/.../organizacija_dijalnosti_inkluzivnogo_zakladu.
2. Інструктивно-методичний лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 18 травня 2012 р. № 1/9-384 «Організація інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах».
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2011 р. № 872 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах».
3. Таранченко О.М., Найда Ю.М. Загальні принципи здійснення адаптацій та модифікацій навчально-виховного процесу / Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально – методичний посібник/Кол.:авторів: Колупаєва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. За заг.ред.Даниленко Л.І., - К.:2007.
4. А. П. Шеффер, Ж. І. Романчак. [Електронний ресурс]: методичні рекомендації для вчителів загальноосвітніх та спеціальних закладів «Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання» / А. П. Шеффер, Ж. І. Романчак.- Одеса: ООІУВ, www.osvitaodessa.org/metod/9.doc.

14.12.2012 року